

تحلیل محتوای بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر ایران و جهان

امین پژوهش جهرمی*

استادیار دانشگاه صنعتی مالک‌اشتر

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۱/۰۲، تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۲/۲۵

چکیده

هدف از مقاله حاضر، احصای مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر ایران و جهان است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع تحلیل، محتوای کمی است. جامعه آماری مورد بررسی این پژوهش، کلیه دانشگاه‌های برتر ایران و جهان است که توسط سایت‌های معتبر (ISC برای دانشگاه‌های داخل ایران و QS برای دانشگاه‌های خارج از ایران) رتبه‌بندی شده‌اند. روش نمونه‌گیری از نوع هدفمند بوده که در این راستا ده دانشگاه برتر داخلی و خارجی از فهرست رتبه‌بندی انتخاب شده‌اند. نتایج پژوهش بیانگر آن است که در نگارش بیانیه مأموریت، تفاوت معنی‌داری میان دانشگاه‌های برتر داخلی و خارجی، در مواردی همچون در نظر گرفتن نقش دولت، رضایت دانشجویان، هدف «کنترلی» و «انگیزه‌بخشی» بیانیه مأموریت وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: بیانیه مأموریت، تحلیل محتوا، دانشگاه‌های برتر ایران و جهان.

* amin.pazhouhesh@gmail.com

۱- مقدمه

مأموریت نخست، آموزش: موضوع اثر خارجی^۱ همراه با مباحث سیاسی و اجتماعی، تقریباً در تمامی کشورها به حمایت عمومی از آموزش منجر می‌شود. مشکل این است که هنگام در مضیقه بودن بودجه عمومی، این استدلال مطرح می‌شود که سرمایه انسانی یک کالای خصوصی است و قوت استدلال اثرات خارجی داشتن آموزش را کاهش می‌دهد و دولت‌ها مجبور می‌شوند از دانشجویان بخواهند که سهم بالاتری از هزینه تحصیلات دانشگاهیشان را بپردازند [۱]. به این ترتیب، هزینه مأموریت آموزشی دانشگاه، از جامعه به سوی دانشجویان سوق پیدا می‌کند و دانشگاه مأموریت‌گرای پیشین به دانشگاه مشتری‌گرای جدید تغییر ماهیت می‌دهد، هرچند در ظاهر مأموریت سنتی آموزشی‌اش حفظ شده است.

مأموریت دوم، تولید دانش: تولید دانش جدید به‌طور چشمگیری در جوامع دانش‌بنیان افزایش یافته است. این موضوع از پویایی رقابت جهانی ناشی می‌شود که در آن مزیت خلاقیت و نوآوری به‌طور فزاینده‌ای بیش از مزایای رقابت سنتی همچون کاهش هزینه است. تولید دانش در گذشته متکی بر قواعد تعامل در جامعه علمی باز بوده، نتایج علمی آزادانه در دسترس همه قرار می‌گرفته و پاداش، همان «اولویت در کشف» بوده که به شهرت دانشگاهی منتهی می‌شده است. در حالی که در عصر حاضر، تولید دانش متکی به اعطای حقوق اقتصادی کشفیات به دانشمندان از طریق اعمال مالکیت فکری است [۱]. بنابراین تولید دانش و نتایج تحقیقات در گذشته، کالای عمومی و در حال حاضر کالای خصوصی فرض می‌شوند. در اینجا نیز شاهدیم که تولید دانش، سمت و سوی بازار پیدا می‌کند.

دانشگاه‌ها دوران گذار خود را سپری می‌کنند. تحولات گسترده جهانی تأثیرات عمیق اجتماعی-اقتصادی را به‌همراه داشته و فشار را بر آموزش عالی به‌طور تصاعدی افزایش داده است. در این میان، دانشگاه معاصر با چالشی دوسویه روبه‌رو است. از یک سو، از دانشگاه‌ها انتظار می‌رود که مسئولیت‌های جدیدی افزون بر آموزش و پژوهش، همانند توسعه منطقه‌ای اقتصادی و اجتماعی، کاهش بودجه عمومی، و مهارت‌دار شدن دانشجویان را پذیرا شده، رفتار کارآفرینانه داشته و پیگیر تجاری‌سازی دستاوردهای تحقیقاتی و زایش شرکت‌های فناورانه دانشگاهی باشند و از سوی دیگر، دولتی که با محدودیت تأمین منابع مالی دانشگاه روبه‌رو است. ترکیب این دو عامل، فشار فزاینده‌ای را برای کاهش هزینه‌های عمومی، ظهور مطالبات ناشی از دیگر سیاست‌های اجتماعی و به‌طور کلی بازنگری در رابطه دولت و نهادهای عمومی، بر بودجه عمومی دانشگاه اعمال کرده است. بنابراین در شرایطی که کارکرد دانشگاه به‌عنوان نهادی برای ایجاد و توزیع دانش اهمیت جدیدی می‌یابد، در همان زمان استفاده از بودجه عمومی برای این نهاد مورد تردید قرار می‌گیرد [۱]. همین موضوع به راهی منتهی می‌شود که از طریق آن دانشگاه به جامعه مرتبط می‌شود. این مسیر، دانشگاه را از برج عاج پایین کشیده و الگوی هدایت آن را مشابه بنگاه‌های اقتصادی می‌سازد که باید برای حیات و ادامه بقای خود تلاش کنند. این تغییر پارادایم حاکم بر کارکرد دانشگاه، اگرچه به ظاهر مأموریت گذشته دانشگاه مشتمل بر آموزش و پژوهش را حفظ کرده و مأموریت جدید کارآفرینی و نوآوری را بدان افزوده است، اما در ادامه مشخص می‌شود همان دو مأموریت سنتی نیز ماهیتاً در حال تغییر هستند.

1. Externality

است. مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده بیانیه مأموریت مؤسسات آموزش عالی با استفاده از مبانی نظری و ادبیات موضوعی شناسایی شده و برمبنای آن مدلی ارائه می‌شود. با توجه به مدل ارائه شده، بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر ایران و جهان تحلیل محتوا شده و مطالعه تطبیقی می‌شوند.

۲- بررسی ادبیات موضوعی

محرك بازتعریف کارکرد آموزش عالی، دیدگاهی است که آموزش عالی را «ارائه‌دهنده محور^۱» و نه «مشتری محور^۲» می‌داند و آن را ملزم به گسترش و تغییر کامل در برآورده ساختن نیازهای جدید صنعت، کسب‌وکار و مشاغل کرده است [۵]. با توجه به اهمیتی که تئوری سازمانی به بیانیه مأموریت می‌دهد و نیز با توجه به محیط به سرعت در حال تغییری که امروزه دانشگاه‌ها در آن قرار دارند، این باور وجود دارد که تأثیر وجود و تدوین بیانیه مأموریت برای دانشگاه‌ها کمتر از سایر بنگاه‌ها نیست [۶]. چنانکه ولدکوف و فراری [۷] معتقدند بیانیه مأموریت، پایه‌ای است که برمبنای آن مؤسسه آموزش عالی، چشم‌انداز و برنامه‌های راهبردی‌اش را ترسیم می‌کند. سیدو [۸] معتقد است با ایجاد بیانیه مأموریت مؤثر، دانشگاه با فلسفه و شایستگی‌های اصلی‌اش که برای رسیدن به هدف به آن‌ها نیاز دارد، ارتباط برقرار می‌کند. علاوه بر این، مأموریت دانشگاه ارتباط‌دهنده هویت مؤسسه، و آن چیزی است که دانشگاه دقیقاً خواهان انجام آن است [۹]. بیانیه مأموریت موجب می‌شود تا همه ذی‌نفعان مؤسسه به‌طور کامل اهداف آن را درک کرده و همچنین به آن‌ها انگیزه لازم برای پذیرش مأموریت دانشگاه را داده تا در فعالیت‌هایی که همسو با دستیابی به اهداف مؤسسه است، درگیر شوند [۱۰]. علاوه بر این، با تدوین

مأموریت سوم، کارآفرینی و نوآوری: اگرچه حضور مستقیم در توسعه اقتصادی به‌عنوان مأموریت جدید و مستقیم دانشگاه شناخته می‌شود، اما به‌طور قطع تأثیرگذاری دانشگاه بر توسعه اقتصادی ویژگی جدیدی نیست. در واقع، پیش از طرح مأموریت سوم برای دانشگاه‌ها، نتایج تحقیقات دانشگاهی از طریق انتشار مقالات پژوهشی در اختیار جامعه قرار می‌گرفت («اثر انتشاری»^۱ که ناشی از اثر جانبی جریان دانش است [۲])، اما منظور از مأموریت جدید دانشگاهی نه انتشار اطلاعات، بلکه نوآوری است. به بیانی دیگر، در نتیجه تغییرات تدریجی که در تعاملات میان دانشگاه، صنعت و دولت رخ داده است، صنعت دیگر تنها منبع نوآوری نیست و دانشگاه نقش خود را به آموزش و پژوهش محدود نمی‌داند، بلکه به‌طور گسترده از طریق انتقال فناوری و ایجاد مراکز رشد فناوری در نوآوری مشارکت می‌کند [۳]. از این‌رو هدایت و راهبری دانشگاه‌ها باید از همان الگوی هدایت و راهبری سازمان‌ها، شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی تبعیت کند و بنابراین منابع غنی علمی موجود در حوزه اهمیت بیانیه مأموریت برای سازمان‌ها و شرکت‌ها، پشتوانه اهمیت وجود و نگارش بیانیه مأموریت برای دانشگاه‌ها قرار می‌گیرد. با این تفاوت که انتظار می‌رود اهداف بیان شده در بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها از اعتلای بیشتری نسبت به سازمان‌ها و شرکت‌های انتفاعی برخوردار بوده و با گروه‌های ذی‌نفع بیشتر و به‌طور عمیق‌تری ارتباط برقرار کند [۴].

هدف از پژوهش حاضر، مطالعه مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده بیانیه مأموریت مؤسسات آموزش عالی، و ارائه مدلی برای نگارش بیانیه مأموریت این مؤسسات

1. Effect of "spill-over"
2. Provider Centred
3. Customer Centred

جغرافیایی، و به‌جای اهداف مالی، اهداف علمی را قرار داده است. بنابراین مدل بدین شکل اصلاح شده است: ذی‌نفعان (کارمندان، دانشگاهیان، مدیران و سرپرستان، جامعه، دانشجویان، سایر مؤسسات تحقیقاتی، دانشگاه‌های دیگر، دولت و فارغ‌التحصیلان)، مؤلفه‌ها (صنعت، خدمات، تصویر عمومی، دغدغه جلب رضایت دانشجویان / مشتریان، نگرانی برای کارکنان، محدوده جغرافیایی، ارزش / فلسفه، پیام انگیزشی تعالی یا هویت منحصر به‌فرد، نفع جامعه، شایستگی‌های متمایز، جهت‌گیری‌های آینده و اهداف علمی) و اهداف (جهت‌گیری، کنترل، ارزش / فلسفه و حس مشترک). اشاره به ذی‌نفعان موجب یکپارچگی و وحدت است، به‌ویژه اشاره به دانشگاهیان و غیردانشگاهیان در بخش‌های اجرایی و مدیریتی، کارکنان و همچنین دانشجویان که موجب انگیزش این افراد در راستای اهداف دانشگاه و تحقق آن خواهد شد، آن‌ها را کارآمدتر کرده و بازده دانشگاه افزایش خواهد یافت. با اشاره به دانشگاه‌ها و دیگر مؤسسات تحقیقاتی در بیانیه مأموریت، اجازه همکاری برای پروژه‌های پژوهشی، دانشگاهی و تبادل دانشجو فراهم می‌شود. با اشاره به دولت، حمایت دولتی، به‌دست آمده و قادر به پاسخ‌گویی به مطالبات خواهند شد. بیانیه مأموریت ایده‌آل باید چهار هدف را برآورده سازد؛ نخست جهت‌گیری آتی سازمان و دوم مرزهای فعالیت سازمان را مشخص کند، بنابراین شامل عباراتی برای جلوگیری از اجرای عملیات نامناسب و غیرمرتبط است (به بیان دیگر، اگر بیانیه مأموریت به دست‌کم دو عنصر از بین عناصر صنعت، مشتری، محدوده جغرافیایی و شایستگی‌های متمایز اشاره کند، به‌عنوان یک سازوکار کنترلی عمل می‌کند). سوم، با ارائه ارزش‌ها یا فلسفه وجودی سازمانی، تصمیم‌گیری را برای کارکنان به‌ویژه در شرایط غیرمعمول تسهیل می‌کند. در نهایت، بیانیه مأموریت ایده‌آل باید حاوی جمله یا کلمه‌ای در مورد

بیانیه مأموریت دانشگاه، این امکان فراهم می‌شود تا مؤسسه قادر به تعریف فعالیت‌های هسته‌ای خود شده و اولویت‌هایش را تعیین کند. بیانیه مأموریت دانشگاه، نمایانگر خودانگار^۱ مؤسسه و موقعیتش در بازار آموزشی است [۹]. مورفیو و هارتلی [۱۱] نشان می‌دهند که بیانیه مأموریت می‌تواند راه ایجاد یکتایی نهادی^۲ بوده و به‌عنوان ابزار تصمیم‌سازی نهادی استفاده شود. فیلی و همکاران [۱۲] بیان می‌کنند بیانیه مأموریتی که به خوبی طراحی شده، می‌تواند موجب افتراق مؤسسه از رقبایش شده و به بهینه‌سازی منابع مورد استفاده در رضایت مشتری منجر شود. برخی پژوهشگران بر این باورند که بیانیه مأموریت دانشگاه‌های امروز مشابه هم هستند که شناسایی نقاط قوت و خاص یک مؤسسه را غیرممکن ساخته و در ایجاد تمایز و یا موقعیت مؤسسه در بازار ناتوان است [۱۳]. گاه دانشگاه‌ها به دنبال راهبرد یا بیانیه مأموریت یکسان همانند سایر دانشگاه‌ها بوده و ناتوان از تعریف راهبرد مؤسسه هستند [۱۲]. جانگ‌بلود و همکاران [۱۴] نیز استدلال می‌کنند که بسیاری از دانشگاه‌ها تمایل به داشتن سند چشم‌انداز و یا آرمان‌های مشابه دارند.

در حوزه ارائه چارچوب مفهومی برای تدوین بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها می‌توان به مدل بارتکوس و همکاران [۱۵] برای تدوین بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها اشاره کرد که مشتمل بر سه بخش اصلی است: شناسایی گروه‌های ذی‌نفعان خاص، شمول مؤلفه‌های خاص (صنعت، مشتری، حوزه جغرافیایی، ارزش‌ها، پیام انگیزشی، شایستگی مجزا، جهت‌گیری آتی و اهداف مالی) و دستیابی به چهار هدف (مشارکت در جهت‌یابی، کمک به کنترل، هدایت تصمیم‌گیری و انگیزه‌بخشی به کارکنان). ایلماز گنچ [۱۶] از همین مدل استفاده کرده، با این تفاوت که به‌جای مؤلفه حوزه جغرافیایی، مؤلفه مرزهای علمی، کارکردی و

2. Institutional uniqueness

1. Self-image

تعالی و یا نفع جامعه باشد که بیانگر حس مشترک هدف/ نگرش برای ایجاد انگیزه و الهام بخش کارکنان باشد.

وودرو [۱۰]، مجموعه‌ای از اجزای ضروری را شناسایی کرده که دانشگاه باید به هنگام طراحی بیانیه مأموریت و به منظور به حداکثر رساندن تأثیر این مأموریت در نظر بگیرد: تاریخچه (مؤسسه باید به گذشته خود، به منظور برآورده‌سازی اهداف آینده‌اش احترام گذاشته و قدران باشد)، فلسفه آموزشی (اعضا باید قادر به خواندن مأموریت مؤسسه خود بوده و در نتیجه، قادر به درک فلسفه آموزشی‌اش باشند)، ذی‌نفعان^۱ (دانشگاه به ذی‌نفعانش متکی است، بنابراین آن‌ها باید در بیانیه مأموریت انعکاس داده شوند. هنگامی که ذی‌نفعان یک مؤسسه در بیانیه مأموریت آورده می‌شوند، احتمال بیشتری دارد که آن را بپذیرند و برای تحقق آن درگیر شوند)، قدرت نهادی (بیانیه مأموریت باید انعکاس‌دهنده نقاط قوت یک مؤسسه باشد، مواردی که متمایزکننده مؤسسه بوده و فعالیت‌هایی که مؤسسه به خوبی آن را انجام می‌دهد، یکتایی^۲ (مأموریت باید عامل افتراق مؤسسه از دیگران بوده و باعث ایجاد تصویر قوی و مزیت رقابتی باشد)، اختصار (برای اینکه بیانیه مأموریت تأثیرگذار باشد، باید کوتاه و ساده بوده و بر آنچه نهاد خواهان برقراری ارتباط است، تمرکز کند)، کلمات دقیق (کلمات و نگارش بیانیه مأموریت باید با عنوان ابزار قدرتمندی در

برجسته‌سازی مأموریت مؤسسه عمل کنند)، پایداری (متن و جملات بیانیه مأموریت باید بادوام باشند، حتی اگر قرار باشد در معرض بازنگری قرار بگیرند، بیانیه مأموریت باید به گونه‌ای طراحی شود که بتواند چند سال به نهاد خدمت کند)، گستره ارتباطی (بیانیه مأموریت باید به‌درستی با تمام ذی‌نفعان مؤسسه ارتباط برقرار کند). به اعتقاد پیترز و واترمن [۱۷]، بیانیه مأموریت مؤسسات آموزش عالی باید چهار عنصر مهم را شامل شود: چشم‌انداز، ارزش‌ها، اهداف اصلی و راهبردی و منافع و توانایی ذی‌نفعان اصلی.

چشم‌انداز به توانایی مدیریت برای ساختن آینده مورد نظر اشاره دارد [۱۸]، انتقال‌دهنده وضعیت ایده‌آل برای سازمان بوده، درباره آینده سازمان دیدگاه‌های را بیان می‌کند و شامل اهداف بلندمدت مؤسسه و همچنین موقعیت بازار مورد نظر است [۱۳].

ارزش‌ها، بیانگر مجموعه‌ای از اصول و باورهایی است که هدایتگر روشی است که مؤسسه برای انجام مأموریت به سمت آن هدف‌گیری می‌کند.

بر مبنای چشم‌انداز روشن و ارزش‌های قوی، دانشگاه می‌تواند اهداف راهبردی خود را تعریف کند؛ یعنی ادغام‌کننده توانایی و منابع رو به رشد مؤسسه باشد، در حالی که به دنبال توسعه یک مزیت رقابتی است [۱۹].

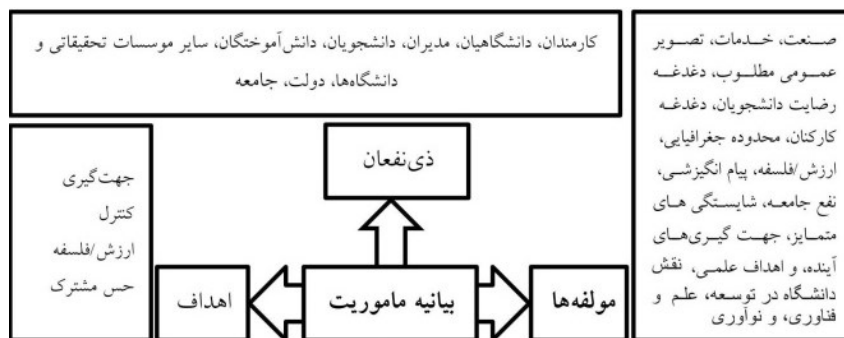
همان‌گونه که در جدول (۱) نشان داده شده است، مدل‌های مختلفی برای تدوین بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها ارائه شده است.

جدول ۱- اجزای تشکیل‌دهنده بیانیه مأموریت دانشگاه

نویسنده/نویسندگان	اجزای تشکیل‌دهنده
ایلماز گنج (۲۰۱۲)	ذی‌نفعان، مؤلفه‌ها و اهداف
وودرو (۲۰۰۶)	تاریخچه، ذی‌نفعان، قدرت نهادی، یکتایی، اختصار، کلمات دقیق، پایداری، گستره ارتباطی
دیویس و گلیستر (۱۹۹۷)	هدف الهام‌بخش، دامنه کسب‌وکار، پاسخ‌گویی به ذی‌نفعان، موقعیت راهبردی، اهداف بلندمدت، اهداف طرح‌ریزی کمی، شایستگی متمایز، ارزش‌ها و باورها، مسئولیت اجتماعی، کارکنان و استانداردهای مهم رفتاری
پیترز و واترمن (۱۹۹۵)	چشم‌انداز، ارزش‌ها، اهداف اصلی و راهبردی، منافع و توانایی ذی‌نفعان اصلی

با این حال، در بررسی مؤلفه‌ها، «نقش دانشگاه در توسعه، علم و فناوری، و نوآوری» نیز به‌عنوان مؤلفه اضافی نسبت به مدل ایلماز گنچ، بررسی شده است.

در این مقاله از جدیدترین مدل مفهومی موجود، مدل ایلماز گنچ [۱۶] استفاده می‌شود که نسبتاً جامع و فراگیر است (شکل ۱).

شکل ۱- مدل مفهومی تدوین بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها [۱۶]

استخراج شده است. جامعه موردنظر در این پژوهش، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی برتر ایران و جهان هستند. نمونه، مشتمل بر ده دانشگاه به روش هدفمند از رتبه‌بندی دانشگاه‌های ایران و برمبنای آخرین رتبه‌بندی پایگاه استنادی علوم جهان اسلام^۱ در سال ۱۳۹۴ و از رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان برمبنای رتبه‌بندی سایت کیو اس^۲ در سال ۲۰۱۵ مطابق جدول (۲) انتخاب شده است (به‌علت نهای نبودن بیانیه مأموریت دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشگاه‌های بعدی، دانشگاه گیلان جایگزین شد) (جدول ۲).

۳- روش‌شناسی

پژوهش حاضر کاربردی و از نوع تحلیل محتوا است. تحلیل محتوا از نوع کمی است که برای موشکافی محتوا به‌گونه‌ای کمی، مقداری و عینی به‌کار گرفته می‌شود. همچنین در این پژوهش با استفاده از منابع کتابخانه‌ای به بررسی پیشینه نظری در مورد بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها پرداخته شده است. دستاورد این بخش، شناسایی مؤلفه‌های بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها بوده که از میان مقالات صاحب‌نظران این حوزه

جدول ۲- فهرست ده دانشگاه برتر مورد بررسی

کد	دانشگاه‌های ایران برمبنای ISC	رتبه	دانشگاه‌های جهان برمبنای QS	کد
I1	دانشگاه تهران	۱	Massachusetts Institute of Technology (MIT)	W1
I2	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۲	Harvard University	W2
I3	دانشگاه صنعتی امیرکبیر	۳	University of Cambridge	W3
I4	دانشگاه صنعتی شریف	۴	Stanford University	W4
I5	دانشگاه تربیت مدرس	۵	California Institute of Technology (Caltech)	W5
I6	دانشگاه علم و صنعت ایران	۶	University College London	W6
I7	دانشگاه شیراز	۷	Imperial College London	W7
I8	دانشگاه فردوسی مشهد	۸	ETH Zurich	W8
I9	دانشگاه شهید بهشتی	۹	Princeton university	W9
I10	دانشگاه گیلان	۱۰	National University of Singapore	W10

واحد تحلیل^۱ این پژوهش، متن کامل بیانیه مأموریت دانشگاه‌های مورد مطالعه و واحدهای معنایی^۲، عبارات برگرفته از متن بیانیه مأموریت در ارتباط با جنبه‌های گوناگون مفهوم اصلی هستند. به‌منظور بررسی روایی به دو روش عمل شده است: انتخاب درست متون تحلیل و نمونه‌گیری مناسب و روایی صوری. استفاده از متن تأیید شده بیانیه مأموریت دانشگاه‌های مورد مطالعه از درگاه اصلی این دانشگاه‌ها، مؤید انتخاب درست متون تحلیل و نمونه‌گیری مناسب است. روایی صوری نیز توسط کارشناس روش‌شناسی پژوهش و تحلیل محتوا مورد تأیید قرار گرفته است. برای بررسی پایایی و با این هدف که سایر پژوهشگران بتوانند مسیر پژوهش و اقدامات انجام شده را دنبال کنند، کلیه فعالیت‌ها شامل فرایند انجام کار و چگونگی به دست آمدن یافته‌ها به دقت ثبت شده و گزارش

مبسوطی از فرایند پژوهش تهیه گردیده است. پس از تهیه جدول کدگذاری و استخراج طبقات و درون‌مایه (متغیر)، محتوا دوباره توسط همکار پژوهش، کدگذاری و ضریب توافق درصدی^۳ (تعداد توافق بین دو کدگذاری بر تعداد کل واحدهایی که دو کدگذار، کدگذاری کرده‌اند) محاسبه شده است. مطابقت زیاد (ضریب توافق درصدی بیش از نود درصد)، مؤید قابلیت اعتماد و پایایی روش تحلیل محتوا است. همچنین، بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی به فارسی برگردانده شده و در اختیار واحد ثبت تحلیل محتوا قرار گرفته، اما برای بررسی شکلی بیانیه مأموریت این دانشگاه‌ها (مواردی همچون تعداد، بیشینه، کمینه و میانگین کلمات) از همان متن اصلی انگلیسی استفاده شده است (جدول ۳).

جدول ۳- بررسی شکلی بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر داخلی و جهانی

کد دانشگاه داخلی										
I10	I9	I8	I7	I6	I5	I4	I3	I2	I1	
۵۵	۱۷۹	۱۰۲	۱۲۰	۸۶	۲۳۵	۶۸	۴۲	۴۵۹	۳۰۳	تعداد کلمات
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران (۴۵۹)										بلندترین بیانیه بر حسب تعداد کلمات
دانشگاه صنعتی امیرکبیر (۴۲)										کوتاه‌ترین بیانیه بر حسب تعداد کلمات
۱۶۴/۹										متوسط تعداد کلمات
کد دانشگاه خارجی										
W10	W9	W8	W7	W6	W5	W4	W3	W2	W1	
۱۲	۳۰۳	۱۸۳	۱۰۰	۵	۴۸	۷۵۸	۲۷	۱۳۶	۱۱۴	تعداد کلمات
دانشگاه استنفورد (۷۵۸)										بلندترین بیانیه بر حسب تعداد کلمات
کالج دانشگاهی لندن (۵)										کوتاه‌ترین بیانیه بر حسب تعداد کلمات
۱۶۸/۶										متوسط تعداد کلمات
دانشگاه استنفورد (۷۵۸)										بلندترین بیانیه در تمام بیست دانشگاه مورد مطالعه
کالج دانشگاهی لندن (۵)										کوتاه‌ترین بیانیه در تمام بیست دانشگاه مورد مطالعه

3. Percent agreement

1. Analysis Units
2. Meaning Units

عدد ۲۰۰، بیشینه تعداد کلمات برای بیانیه مأموریت ایده‌آل در نظر گرفته می‌شود [۲۰].

تجزیه و تحلیل بیانیه‌های مأموریت بر مبنای مدل ایلماز گنج انجام شده که سه درون‌مایه اصلی و ۲۵ طبقه را شامل می‌شود. به منظور استخراج کدها، واژه‌های با بار معنایی مشابه استفاده شده‌اند؛ به عنوان مثال، برای طبقه «جامعه» واژه‌های «جامعه»، «جهان»، «دنیا»، «محیط»، «ملی»، «اهداف اجتماعی»، «کیفیت زندگی» و «اعتلای زندگی» به عنوان واژه‌های معادل و زیرمجموعه طبقه «جامعه» قرار گرفته است. در ادامه، نمونه روند استخراج واحدهای معنایی، کدها، طبقات و درون‌مایه‌ها از بیانیه مأموریت دانشگاه برتر ایران، دانشگاه تهران (جدول ۴) و دانشگاه برتر جهانی، مؤسسه فناوری ماساچوست (جدول ۵) ارائه شده است.

۴- یافته‌ها

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی تهران در میان دانشگاه‌های داخلی با ۴۵۹ کلمه و دانشگاه استنفورد در میان دانشگاه‌های خارجی با ۷۵۸ کلمه، طولانی‌ترین بیانیه مأموریت را دارند (جدول ۳). در حالی که دانشگاه امیرکبیر در میان دانشگاه‌های داخلی با ۴۲ کلمه و کالج دانشگاهی لندن در میان دانشگاه‌های خارجی با پنج کلمه، کوتاه‌ترین بیانیه مأموریت را دارند. متوسط طول بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی، ۱۶۴/۹ و متوسط طول بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی، ۱۸۶/۶ کلمه است که رقمی نزدیک تلقی می‌شود و کمتر از ۲۰۰ کلمه است.

جدول ۴- نمونه روند استخراج واحدهای معنایی، کدها، طبقات و درون‌مایه‌ها از بیانیه مأموریت دانشگاه تهران

درون‌مایه	طبقات	کدها	واحدهای معنایی
ذی‌نفعان	مدیران	-	-
	اعضای هیأت علمی	استادان	با بهره‌مندی از اساتید مؤمن، شایسته و متدین
	کارمندان	کارکنان	با بهره‌مندی از کارکنان مؤمن، شایسته و متدین
	دانشجویان	تربیت انسان‌های مستعد	جهت شکوفایی و پرورش استعدادها علمی و فنی کشور
	دانش‌آموختگان	انسان‌های تربیت‌شده	تربیت انسان‌های مؤمن، فرهیخته و با توان علمی بالا
	سایر دانشگاه‌ها	همکاری با دانشگاه‌های دیگر	تعامل با دانشگاه‌ها و اندیشمندان سایر ملل دنیا به‌ویژه دانشگاه‌ها و اندیشمندان جهان اسلام/این دانشگاه ضمن همکاری همه‌جانبه با سایر دانشگاه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی
	دولت	مجموعه اجرایی کشور	دانشگاه تهران با تعامل با مجموعه اجرایی کشور
مؤلفه‌ها	جامعه	جامعه ملی (ملتی) و جامعه اسلامی (امتی)	تأمین نیازهای علمی و کاربردی جامعه/تأمین‌کننده نیازهای فکری و علمی جامعه اسلامی
	صنعت	تأمین نیروی انسانی و فناوری موردنیاز صنعت	تأمین‌کننده نیرو... در عرصه ... فنی
	خدمات	ارائه‌دهنده خدمات و ایجادکننده بستر فعالیت‌های خدمات	در حوزه‌های آموزش، پژوهش و فناوری /تأمین‌کننده نیرو... در عرصه ... اقتصادی و اجتماعی
	تصویر عمومی	نماد آموزش عالی کشور	دانشگاه تهران به‌عنوان نماد آموزش عالی کشور، ...
رضایت دانشجویان/مشتریان	-	-	-

درون مایه	طبقات	کدها	واحدهای معنایی
	رضایت کارکنان	-	-
	مرزها	محدوده فعالیت/محدوده جغرافیایی/محدوده علمی	که در حوزه‌های آموزش، پژوهش و فناوری در سطح ملی و بین‌المللی فعالیت دارد/ قلمرو همه علوم از جمله علوم انسانی، علوم اجتماعی و رفتاری، فنی و مهندسی، علوم پایه، کشاورزی، هنر و معماری و علوم نوین را در اولویت برنامه‌های خود قرار داده است.
	پیام انگیزشی تعالی	نماد آموزش عالی و دانشگاه نمونه ایران	دانشگاه تهران به‌عنوان نماد آموزش عالی کشور/نخستین دانشگاه جامع نمونه در جهان اسلام شود.
	ارزش‌ها و فلسفه وجودی	تولیدکننده نظریه‌های علمی/ تأمین‌کننده نیازهای فکری و علمی/ برقراری عدالت/فرصت‌های برابر/مرزشکنی علمی/تعاملات	... تولیدکننده نظریه‌های علمی و تأمین‌کننده نیازهای فکری و علمی جامعه اسلامی.../ .. ضمن حفظ کرامت علم و عالمان با برقراری عدالت، اقدام به ایجاد فرصت‌های برابر جهت شکوفایی/... با مرزشکنی علمی و تعامل با دانشگاه‌ها...
	نفع جامعه	برآورده‌شدن نیازهای فکری و علمی و کاربردی جامعه	و تأمین‌کننده نیازهای فکری و علمی جامعه اسلامی است/ تأمین نیازهای علمی و کاربردی جامعه در تمامی سطوح
	شایستگی‌های متمایز	منابع انسانی شایسته	بهره‌مندی از اساتید، اندیشمندان، فرهیختگان و کارکنان مؤمن، شایسته و متدین
	جهت‌گیری	گسترش مرزهای دانش و فناوری همسو با اصول و ارزش‌های اسلامی	گذر از مرزهای دانش و رقابت‌های علمی ... همسو با اصول و ارزش‌های اسلامی ملزم می‌داند.
	اهداف علمی	گسترش مرزهای دانش و فناوری	با مرزشکنی علمی...در زمینه نظریه‌های جدید، پژوهش‌های بنیادین، فناوری و نوآوری علمی و کاربردی.
	نقش دانشگاه	نقش دانشگاه در توسعه علم و فناوری، و نوآوری	در زمینه نظریه‌های جدید، پژوهش‌های بنیادین، فناوری و نوآوری علمی و کاربردی اهتمام ویژه داشته
اهداف	جهت‌گیری آتی را مشخص می‌کند؟	آری	... تولید علم، نوآوری و فناوری‌های نوین ... برای سربلندی و موفقیت هرچه بیشتر ایران اسلامی و جهان اسلام ...
	نقش کنترلی دارد؟	آری (اشاره به حداقل دوعنصر کنترلی)	در سطح ملی و بین‌المللی فعالیت دارد و قلمرو همه علوم است.
	به تصمیم‌گیری سازمانی کمک می‌کند؟	آری (وجود ارزش‌ها و فلسفه وجودی)	در زمینه نظریه‌های جدید، پژوهش‌های بنیادین، فناوری و نوآوری علمی و کاربردی اهتمام ویژه داشته و ... خود را به حرکت و گذر از مرزهای دانش و رقابت‌های علمی در جهت توسعه علم و فناوری‌های همسو با اصول و ارزش‌های اسلامی ملزم می‌داند.
	انگیزه‌بخش و الهام‌بخش کارکنان است؟	آری (دارای شعار تعالی است)	در صدد است، نخستین دانشگاه جامع نمونه در جهان اسلام شود

جدول ۵ الف- مقایسه تطبیقی درون‌مایه و طبقات بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی مورد مطالعه

مجموع افقی	کد دانشگاه‌های برتر داخلی										طبقات	درون‌مایه
	I10	I9	I8	I7	I6	I5	I4	I3	I2	I1		
۲	x	-	-	-	-	-	-	-	x	-	مدیران	ذی‌نفعان
۹	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	اعضای هیأت علمی	
۸	x	x	x	x	x	-	x	-	x	x	کارمندان	
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	دانشجویان	
۳	-	-	-	-	-	x	x	-	-	x	دانش‌آموختگان	
۶	-	x	x	-	x	x	-	-	x	x	سایر دانشگاه‌ها	
۵	x	x	-	x	-	-	-	-	x	x	دولت	
۹	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	جامعه	
	۶	۶	۵	۵	۴	۵	۵	۲	۷	۷	جمع عمودی تعداد ذی‌نفعان	
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	صنعت	مؤلفه‌ها
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	خدمات	
۴	-	-	x	-	-	-	x	-	x	x	تصویر عمومی	
۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	رضایت دانشجویان/مشتریان	
۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	رضایت کارکنان	
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	مرزها	
۶	-	x	x	-	-	x	x	-	x	x	پیام انگیزشی تعالی	
۹	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x	ارزش‌ها و فلسفه وجودی	
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	نفع جامعه	
۸	-	x	x	x	x	x	x	-	x	x	شایستگی‌های متمایز	
۹	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	جهت‌گیری	
۹	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	اهداف علمی	
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	نقش دانشگاه در توسعه، علم و فناوری و نوآوری	
	۶	۹	۱۱	۹	۹	۱۰	۱۱	۸	۱۱	۱۱	جمع عمودی تعداد مؤلفه‌ها	
۹	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	جهت‌گیری آتی را مشخص می‌کند؟	اهداف
۱۰	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	نقش کنترلی دارد؟	
۸	-	x	x	x	-	x	x	x	x	x	به تصمیم‌گیری سازمانی کمک می‌کند؟	
۷	-	x	x	x	-	x	x	-	x	x	انگیزه‌بخش و الهام‌بخش کارکنان است؟	
	۱	۴	۴	۴	۲	۴	۴	۳	۴	۴	جمع عمودی تعداد اهداف	

جدول ۵ ب- مقایسه تطبیقی درون مایه و طبقات بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی مورد مطالعه و مجموع کل

مجموع کل	مجموع افقی	کد دانشگاه‌های برتر خارجی										طبقات	درون مایه
		W10	W9	W8	W7	W6	W5	W4	W3	W2	W1		
۴	۲	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-	مدیران	ذی‌نفعان
۱۳	۴	-	x	x	x	-	-	x	-	-	-	اعضای هیأت علمی	
۱۲	۴	-	x	x	x	-	-	x	-	-	-	کارمندان	
۱۸	۸	x	x	x	x	-	x	x	-	x	x	دانشجویان	
۷	۴	-	x	x	x	-	-	x	-	-	-	دانش‌آموختگان	
۱۰	۴	-	x	x	x	-	-	x	-	-	-	سایر دانشگاه‌ها	
۶	۱	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	دولت	
۱۷	۸	-	x	x	x	-	x	x	x	x	x	جامعه	
		۱	۶	۶	۶	۰	۲	۸	۱	۳	۲	جمع عمودی تعداد ذی‌نفعان	
۱۲	۲	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-	صنعت	مؤلفه‌ها
۱۹	۹	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	خدمات	
۱۰	۶	-	x	x	x	-	-	x	-	x	x	تصویر عمومی	
۴	۴	-	x	x	-	-	-	x	-	x	-	رضایت دانشجویان/مشتریان	
۱	۱	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	رضایت کارکنان	
۱۵	۵	-	x	x	-	x	-	x	-	-	x	مرزها	
۱۲	۶	-	x	-	-	-	x	x	x	x	x	پیام انگیزشی تعالی	
۱۸	۹	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	ارزش‌ها و فلسفه وجودی	
۱۷	۷	-	x	x	x	-	x	x	x	x	-	نفع جامعه	
۱۲	۴	-	x	x	-	-	x	x	-	-	-	شایستگی‌های متمایز	
۱۵	۶	-	x	x	x	-	x	x	-	x	-	جهت‌گیری	
۱۴	۵	-	x	x	-	-	x	x	-	x	-	اهداف علمی	
۱۲	۲	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-	نقش دانشگاه در توسعه، علم و فناوری و نوآوری	
		۲	۱۲	۹	۵	۱	۷	۱۳	۴	۸	۵	جمع عمودی تعداد مؤلفه‌ها	
۱۴	۵	-	x	x	-	-	x	x	-	x	-	جهت‌گیری آتی را مشخص می‌کند؟	اهداف
۱۷	۷	-	x	x	x	-	x	x	-	x	x	نقش کنترلی دارد؟	
۱۳	۵	-	x	x	-	-	x	x	-	-	x	به تصمیم‌گیری سازمانی کمک می‌کند؟	
۱۵	۸	-	x	x	x	-	x	x	x	x	x	انگیزه‌بخش و الهام‌بخش کارکنان است؟	
		۰	۴	۴	۲	۰	۴	۴	۱	۳	۳	جمع عمودی تعداد اهداف	

جدول (۵)، مقایسه تطبیقی درون مایه و طبقات بیانیه مأموریت دانشگاه‌های مورد مطالعه است.

پس از تهیه جداول مشابه جداول (۴) برای تمام دانشگاه‌ها، نتایج در یک جدول واحد ادغام شدند.

متن را بررسی می‌کند. در این میان، تحلیل فراوانی، بیش‌تر شدت، وسعت و اهمیت عناصر مورد نظر در محتوا را مشخص می‌کند. روش تجزیه و تحلیل این مقاله نیز، تحلیل فراوانی است. جدول ۶ نتایج مربوط به تعداد عناصر موجود در بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها را نشان می‌دهد.

بررسی وجود کلیه ۲۵ طبقه در بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها

تجزیه و تحلیل و تفسیر یافته‌ها به روش‌های مختلفی انجام می‌شود؛ هم‌چون تحلیل همبستگی، تحلیل جهت، و تحلیل فراوانی و میانگین. تحلیل همبستگی به روابط و همبستگی عناصر و مفاهیم توجه دارد؛ و تحلیل جهت‌گیری، گرایش‌ها و عقاید پنهان در

جدول ۶- نتایج مربوط به تعداد طبقات موجود در بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها

کد دانشگاه داخلی										
I10	I9	I8	I7	I6	I5	I4	I3	I2	I1	
۱۳	۱۹	۲۰	۱۸	۱۵	۱۹	۲۰	۱۳	۲۲	۲۲	تعداد طبقات
۵۲	۷۶	۸۰	۷۲	۶۰	۷۶	۸۰	۵۲	۸۸	۸۸	درصد وجود طبقات
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران (۲۲ طبقه)										دانشگاه داخلی دارای بیشترین تعداد طبقات
دانشگاه امیرکبیر و دانشگاه گیلان (۱۳ طبقه)										دانشگاه داخلی دارای کمترین تعداد طبقات
۱۸/۱										میانگین عناصر بیانیه مأموریت
۷۲/۵										درصد میانگین عناصر بیانیه مأموریت
۲۲										بیشینه تعداد عناصر در بیانیه مأموریت
۸۸/۵										درصد بیشینه عناصر بیانیه مأموریت
۱۳										کمینه تعداد عناصر در بیانیه مأموریت
۵۲										درصد کمینه عناصر بیانیه مأموریت
کد دانشگاه خارجی										
W10	W9	W8	W7	W6	W5	W4	W3	W2	W1	
۳	۲۲	۱۹	۱۳	۱	۱۳	۲۵	۶	۱۴	۱۰	تعداد طبقات
۱۲/۵	۸۸	۷۹	۵۴	۴	۵۴	۱۰۰	۲۵	۵۸	۴۲	درصد وجود طبقات
دانشگاه استنفورد										دانشگاه خارجی دارای بیشترین تعداد طبقات
کالج دانشگاهی لندن										دانشگاه خارجی دارای کمترین تعداد طبقات
۱۲/۶										میانگین عناصر بیانیه مأموریت
۵۱/۷										درصد میانگین عناصر بیانیه مأموریت
۲۵										بیشینه تعداد عناصر در بیانیه مأموریت
۱۰۰										درصد بیشینه عناصر بیانیه مأموریت
۱										کمینه تعداد عناصر در بیانیه مأموریت
۴										درصد کمینه عناصر بیانیه مأموریت

عنصر (۲۲ عنصر) و بیانیه مأموریت دانشگاه صنعتی امیرکبیر و دانشگاه گیلان (۱۳ عنصر) دارای کمترین تعداد عنصر است. در میان دانشگاه‌های خارجی، بیانیه

از داده‌های این جدول مشخص است که در میان دانشگاه‌های داخلی، بیانیه مأموریت دانشگاه تهران و دانشگاه علوم پزشکی تهران دارای بیشترین تعداد

تحلیل درون‌مایه ذی‌نفعان (هشت طبقه)

جدول (۷) نشان می‌دهد که به‌طور کلی بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی و خارجی، اعتقادی به ذی‌نفع بودن تمام عناصر (مشمول بر مدیران، اعضای هیأت علمی، کارمندان، دانشجویان، دانش‌آموختگان، سایر دانشگاه‌ها، دولت، و جامعه) نداشته و از این مجموعه، حداکثر پنج عدد و به‌طور متوسط ۵/۲ عدد را در دانشگاه‌های داخلی و حداکثر شش عدد و به‌طور متوسط ۳/۵ عدد را در دانشگاه‌های خارجی به رسمیت می‌شناسند. با توجه به اهمیت ذکر ذی‌نفعان و البته سهولت انجام آن، رقم پایین ۳/۵ در دانشگاه‌های خارجی باعث تعجب است.

مأموریت دانشگاه استنفورد دارای بیشترین تعداد عنصر (۵۲ عنصر) و بیانیه مأموریت کالج دانشگاهی لندن دارای کمترین تعداد عنصر (۱ عنصر) است.

جدول (۶) نشان می‌دهد به‌طور متوسط ۱۸/۱ عنصر از ۲۵ عنصر پیشنهادی در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های ایران و به‌طور متوسط ۱۲/۶ عنصر از ۲۵ عنصر پیشنهادی در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های جهان وجود دارد. از ۲۰ دانشگاه مورد مطالعه، تنها یک دانشگاه (دانشگاه استنفورد) در بیانیه مأموریتش دارای تمام ۲۵ عنصر است. میانگین عناصر موجود در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی (میانگین تعداد ۱۸/۱) بیشتر از دانشگاه‌های خارجی (میانگین تعداد ۱۲/۶) است.

جدول ۷- تعداد تکرار طبقه در درون‌مایه ذی‌نفعان

تعداد طبقه (ذی‌نفعان)	۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	متوسط تعداد ذی‌نفعان ذکر شده
فراوانی در دانشگاه‌های داخلی	۰	۰	۱	۰	۱	۴	۲	۲	۰	۵/۲
فراوانی در دانشگاه‌های خارجی	۱	۲	۲	۱	۰	۰	۳	۰	۱	۳/۵

همان‌گونه که در جدول (۸) نشان داده شده است به‌ترتیب طبقات دانشجویان (صد درصد)، اعضای هیأت علمی (نود درصد)، جامعه (نود درصد) و کارمندان (هشتاد درصد) از عناصری هستند که به‌عنوان ذی‌نفعان در بیانیه مأموریت بیشتر دانشگاه‌های داخلی به چشم می‌خورد.

همان‌گونه که در جدول (۸) نشان داده شده است به‌ترتیب طبقات دانشجویان (صد درصد)، اعضای هیأت علمی (نود درصد)، جامعه (نود درصد) و کارمندان (هشتاد درصد) از عناصری هستند که به‌عنوان ذی‌نفعان در بیانیه مأموریت بیشتر دانشگاه‌های داخلی به چشم می‌خورد.

جدول ۸- فراوانی طبقات درون‌مایه ذی‌نفعان در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر داخلی و خارجی

درون‌مایه	طبقات	تعداد داخلی	درصد	تعداد جهانی	درصد	کل	درصد
ذی‌نفعان	مدیران	۲	۲۰	۲	۲۰	۴	۲۰
	اعضای هیأت علمی	۹	۹۰	۴	۹۰	۱۳	۶۵
	کارمندان	۸	۸۰	۴	۸۰	۱۲	۶۰
	دانشجویان	۱۰	۱۰۰	۸	۱۰۰	۱۸	۹۰
	دانش‌آموختگان	۳	۳۰	۴	۳۰	۷	۳۵
	سایر دانشگاه‌ها	۶	۶۰	۴	۶۰	۱۰	۵۰
	دولت	۵	۵۰	۱	۵۰	۶	۳۰
	جامعه	۹	۹۰	۸	۹۰	۱۷	۸۵

تحلیل درون‌مایه مؤلفه‌ها (۱۲ طبقه)

جدول (۹) نشان می‌دهد که دانشگاه‌های داخلی مأموریت خود را به قطع برآورده‌سازی رضایت دانشجویان و کارمندان نمی‌دانند. چنانکه این دو مؤلفه در تمام ده دانشگاه برتر کشور، عدد صفر را به خود اختصاص داده است. در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی رضایت دانشجویان قطعاً مورد توجه است، اما رضایت کارکنان دانشگاه دست کمی از باور دانشگاه‌های داخلی نداشته و حداکثر در یک مورد، به رضایت کارکنان دانشگاه به‌عنوان یکی از عناصر مأموریت و مؤلفه‌ها اشاره شده است. در مجموع، بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی، حداکثر ۱۰ مؤلفه از مجموع ۱۲ مؤلفه و به‌طور متوسط ۸/۵ مؤلفه و بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی، حداکثر ۱۱ مؤلفه و به‌طور متوسط ۶/۲ مؤلفه را ذکر کرده‌اند.

جدول ۹- تعداد تکرار طبقه در درون‌مایه مؤلفه‌ها

تعداد طبقه (مؤلفه)	۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	متوسط تعداد مؤلفه‌ها
دانش، داخلی	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۳	۱	۴	۰	۰	۸/۵
دانش، خارجی	۰	۱	۱	۰	۱	۲	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۶/۲

دانشگاه‌های داخلی در تدوین بیانیه مأموریت خود به آن‌ها اشاره کرده‌اند. به‌ترتیب طبقات خدمات و پیام انگیزشی تعالی (۷۵ درصد)، نفع جامعه (۵۸ درصد) و تصویر عمومی و ارزش/فلسفه وجودی (۵۰ درصد) از عناصری هستند که در بیانیه مأموریت بیشتر دانشگاه‌های خارجی به‌چشم می‌خورند. رضایت کارکنان (۶ درصد) و صنعت (۱۷ درصد) نیز از عناصری هستند که تعداد کمی از دانشگاه‌های خارجی در تدوین بیانیه مأموریت خود به آن‌ها اشاره کرده‌اند.

طبقات مدیران دانشگاه (بیست درصد) و دانش‌آموختگان (سی درصد) از عناصری هستند که تعداد کمی از دانشگاه‌های داخلی در تدوین بیانیه مأموریت خود به آن‌ها اشاره کرده‌اند. به‌ترتیب طبقات دانشجویان و جامعه (هشتاد درصد) و اعضای هیأت علمی، کارمندان، دانش‌آموختگان و سایر دانشگاه‌ها (همگی چهل درصد) از عناصری هستند که در بیانیه مأموریت بیشتر دانشگاه‌های خارجی به چشم می‌خورند. دولت (ده درصد) و مدیران دانشگاهی (بیست درصد) نیز از عناصری هستند که تعداد کمی از دانشگاه‌های خارجی در تدوین بیانیه مأموریت خود به آن‌ها اشاره کرده‌اند.

همان‌گونه که در جدول (۱۰) نشان داده شده است به‌ترتیب طبقات صنعت، خدمات، مرزهای کارکردی و نفع جامعه (۸۳ درصد)، پیام انگیزشی، جهت‌گیری آینده و اهداف علمی (۷۵ درصد) و شایستگی‌های متمایز (۶۷ درصد) از عناصری هستند که به‌عنوان مؤلفه در بیانیه مأموریت بیشتر دانشگاه‌های داخلی به‌چشم می‌خورند. طبقات رضایت دانشجویان/مشتریان و رضایت کارکنان (صفر) و تصویر عمومی (۳۳ درصد) از عناصری هستند که تعداد کمی از

جدول ۱۰- فراوانی طبقات درون‌مایه ذی‌نفعان در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر داخلی و خارجی

درون‌مایه	طبقات	داخلی	درصد	جهانی	درصد	کل	درصد
مؤلفه‌ها	صنعت	۱۰	۸۳	۲	۱۷	۱۲	۵۰
	خدمات	۱۰	۸۳	۹	۷۵	۱۹	۷۹
	تصویر عمومی	۴	۳۳	۶	۵۰	۱۰	۴۲
	رضایت دانشجویان/مشتریان	۰	۰	۴	۳۳	۴	۱۷
	رضایت کارکنان	۰	۰	۱	۶	۱	۴
	مرزها	۱۰	۸۳	۵	۴۲	۱۵	۶۲/۵
	ارزش / فلسفه وجودی	۶	۵۰	۶	۵۰	۱۲	۵۰
	پیام انگیزشی تعالی	۹	۷۵	۹	۷۵	۱۸	۷۵
	نفع جامعه	۱۰	۸۳	۷	۵۸	۱۷	۷۱
	شایستگی‌های متمایز	۸	۶۷	۴	۳۳	۱۲	۵۰
	جهت‌گیری‌های آینده	۹	۷۵	۶	۵۰	۱۵	۶۲/۵
	اهداف علمی	۹	۷۵	۵	۴۲	۱۴	۵۸
	نقش دانشگاه در توسعه، علم و فناوری و نوآوری	۱۰	۸۳	۲	۱۷	۱۲	۵۰

تحلیل درون‌مایه اهداف (۴ طبقه)

نقش کنترلی دارد، به تصمیم‌گیری سازمانی کمک می‌کند و انگیزه‌بخش و الهام‌بخش کارکنان است. در حالی که بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی حداکثر در چهل درصد موارد، هر چهار هدف را مشخص کرده و ۲۰ درصد آن‌ها فاقد اهداف مشخص هستند.

جدول (۱۱) نشان می‌دهد که بیانیه مأموریت هفتاد درصد دانشگاه‌های داخلی تمام اهداف را مشخص کرده است؛ یعنی جهت‌گیری آتی را مشخص می‌کند،

جدول ۱۱- تعداد تکرار طبقه در درون‌مایه مؤلفه‌ها

تعداد طبقه (هدف)	۰	۱	۲	۳	۴	متوسط تعداد مؤلفه‌های ذکر شده
فراوانی در دانش، داخلی	۰	۱	۱	۱	۷	۳/۴
فراوانی در دانش، خارجی	۲	۱	۱	۲	۴	۲/۵

وضعیت برای دانشگاه‌های خارجی به‌ترتیب فراوانی، شامل انگیزه‌بخشی (هشتاد درصد)، کنترل (هفتاد درصد)، جهت‌گیری آتی (پنجاه درصد) و تصمیم‌گیری (پنجاه درصد) است. اگر بیانیه مأموریت هر ۲۵ عنصر را دارا باشد، به‌عنوان بیانیه ایده‌آل شناخته می‌شود.

همان‌گونه که در جدول (۱۲) نشان داده شده است به‌ترتیب فراوانی، طبقات کنترل (صد درصد)، جهت‌گیری آتی (نود درصد)، تصمیم‌گیری (هشتاد درصد) و انگیزه‌بخشی (هفتاد درصد)، عناصری هستند که به‌عنوان اهداف در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی به‌چشم می‌خورند، در حالی که این

جدول ۱۲- فراوانی طبقات در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی و خارجی

درون‌مایه	طبقات	تعداد دانشگاه‌های داخلی	درصد	تعداد دانشگاه‌های جهانی	درصد	تعداد کل	درصد
اهداف	جهت‌گیری آتی را مشخص می‌کند؟	۹	۹۰	۵	۵۰	۱۴	۷۰
	نقش کنترلی دارد؟	۱۰	۱۰۰	۷	۷۰	۱۷	۸۵
	به تصمیم‌گیری سازمانی کمک می‌کند؟	۸	۹۰	۵	۵۰	۱۳	۶۵
	انگیزه‌بخش و الهام‌بخش است؟	۷	۷۰	۸	۸۰	۱۵	۷۵

جدول (۱۳)، رتبه‌بندی بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها شده در متن بیانیه مأموریت است. است که نخست رتبه‌بندی بر مبنای تعداد عناصر ذکر

جدول ۱۳- رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر مبنای بیانیه مأموریت

رتبه	دانشگاه	تعداد طبقه	تعداد کلمه	رتبه	دانشگاه	تعداد طبقه	تعداد کلمه
۱	استنفورد	۲۵	۷۵۸	۱۱	علم و صنعت	۱۴	۸۶
۲	پرینستون	۲۱	۳۰۳	۱۲	هاروارد	۱۴	۱۳۶
۳	تهران	۲۱	۳۰۳	۱۳	مؤسسه فناوری کالیفرنیا	۱۳	۴۸
۴	علوم پزشکی تهران	۲۱	۴۵۹	۱۴	کالج سلطنتی لندن	۱۳	۱۰۰
۵	شریف	۱۹	۶۸	۱۵	امیرکبیر	۱۲	۴۲
۶	فردوسی	۱۹	۱۰۲	۱۶	گیلان	۱۲	۵۵
۷	مؤسسه فناوری دولتی زوریخ	۱۹	۱۸۳	۱۷	مؤسسه فناوری ماساچوست	۱۰	۱۱۴
۸	شهید بهشتی	۱۸	۱۷۹	۱۸	دانشگاه کمبریج	۶	۲۷
۹	تربیت مدرس	۱۸	۲۳۵	۱۹	دانشگاه ملی سنگاپور	۳	۱۲
۱۰	دانشگاه شیراز	۱۷	۱۲۰	۲۰	کالج دانشگاهی لندن	۱	۵

۵- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در شرایطی که کارکرد دانشگاه به‌عنوان نهادی برای ایجاد و توزیع دانش اهمیت جدیدی می‌یابد، در همان زمان استفاده از بودجه عمومی برای این نهاد مورد تردید است. برهم‌نهی این دو گزاره به راهی منتهی می‌شود که از آن طریق دانشگاه به جامعه مرتبط شده و الگوی هدایت آن را مشابه بنگاه‌های اقتصادی می‌سازد. در واقع بیانیه مأموریت، در هر سازمانی چه انتفاعی و چه غیرانتفاعی، راهنمای مفیدی برای تدوین و اجرای راهبرد سازمانی و ارائه‌دهنده جهت و هدف

در صورتی که تعداد عناصر برابر بود، بیانیه مأموریتی رجحان داشت که از تعداد کمتری کلمه برای بیان مقصود استفاده کرده بودند. در این دو دانشگاه تهران و پرینستون، شرایط مشابه است؛ هر دو دارای ۲۱ طبقه از مجموع ۲۵ طبقه بوده و هر دو از ۳۰۳ کلمه برای بیان مأموریتشان استفاده کرده‌اند. محققین این پژوهش معتقدند از آن‌رو که برخلاف دانشگاه تهران، دانشگاه پرینستون دانشجو را بر دولت رجحان داده و فاقد اشتباهات نگارشی است، رتبه بالاتری نسبت به دانشگاه تهران به خود اختصاص می‌دهد.

۱. واژه ساتید که در متن بیانیه مأموریت دانشگاه تهران به کار رفته، اشتباه نگارشی است و استادان درست است.

دانشگاه برتر کشور، عدد صفر را به خود اختصاص داده است. در حالی که در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی رضایت دانشجویان قطعا مورد توجه است. نبود اشاره به رضایت دانشجویان در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های داخلی را می‌توان ناشی از وابسته نبودن درآمد دانشگاه‌های داخلی به رضایت مشتریان اصلی‌اش یعنی دانشجویان دانست. با این حال، نفع جامعه و پیام انگیزشی، دو مؤلفه‌ای هستند که برای دانشگاه‌های برتر داخل و خارج از کشور به یک اندازه اهمیت دارند. نتایج نشان می‌دهد در حالی که هدف «کنترلی» با فراوانی صد درصد در تمام بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر داخلی دیده می‌شود و انگیزه‌بخشی رتبه چهارم را دارد، این وضعیت برای دانشگاه‌های خارجی به ترتیب شامل انگیزه‌بخشی و سپس کنترل است. می‌توان نتیجه گرفت که ساختار غیرمتمرکز آموزش عالی در ایران، کنترل را عنصر مهم‌تری در نظر می‌گیرد و پس از آن جهت‌گیری آتی قرار دارد. در حالی که در بیانیه مأموریت دانشگاه‌های خارجی، کنترل، اولویت دوم را داشته و انگیزه‌بخشی، ملاک نگارش بیانیه مأموریت بوده است. همچنین با توجه به محیط پرآشوب و متغیر امروزی، جهت‌گیری و تصمیم‌گیری به یک اندازه در اولویت‌های پایین‌تر قرار می‌گیرند. در حالی که برای دانشگاه‌های داخلی، پس از کنترل، جهت‌گیری آتی قرار دارد. در این میان، به تجربه‌اندوزی دانشجویان و مأموریت سوم دانشگاه‌ها؛ یعنی کارآفرینی چه به صورت دانشگاه کارآفرین و چه کارآفرینی دانشگاهی، کم‌تر اشاره شده است.

سخن پایانی آنکه، مؤسسات آموزش عالی ایران، در مسیر خود به سمت شبه‌بازارها^۱ باید به شناسایی ویژگی‌های خاصشان بپردازند و رویکرد کاهش وابستگی به بودجه عمومی و تعریف مستقل مأموریت را اتخاذ کنند. این موضوع از آن‌رو مهم است که در ساختارهای غیرمتمرکز آموزش عالی، سازمان دانشگاه

برای ذی‌نفعان داخلی یا خارجی سازمان است. با توجه به اینکه تأثیر ذی‌نفعان در سازمان‌های دولتی که از بودجه عمومی منتفع می‌شوند، زیادتر است، می‌توان استدلال کرد که اهمیت بیانیه مأموریت در این بخش نیز بیشتر باشد. بنابراین تعدد و تنوع ذی‌نفعان سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی نشان می‌دهد بیانیه‌ای ساده، اما فراگیر که اهداف سازمانی را به‌طور روشن و خلاصه بیان می‌کند، دل‌بستگی ذی‌نفعان سازمانی را در پی خواهد داشت. همچنین به دلیل کاربرد سازمان‌های عمومی و غیرانتفاعی از بودجه عمومی، طیف گسترده‌ای از انتظارات از آن‌ها وجود دارد، بنابراین توسعه بیانیه مأموریت می‌تواند ابزار مفیدی در روند تعیین فعالیت‌های اصلی و تعیین اولویت‌های فعالیت‌های آتی ایشان باشد. از دیگر سو، بیانیه مأموریت فرصتی برای ایجاد بیان روشن و معتبر در مورد هدف، ارزش‌ها و فلسفه سازمان ارائه می‌دهد. بیشتر سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی نه تنها باید کارآمد و اثربخش باشند، بلکه مراعی عدالت اجتماعی، برابری، صداقت و مسئولیت‌پذیری هم باشند؛ همان کارکردی که سازمان در حوزه عمومی را از سازمان‌های بخش کسب و کار متمایز می‌سازد.

مقاله نتیجه می‌گیرد تفاوت معنی‌داری در نگارش بیانیه مأموریت میان دانشگاه‌های برتر داخلی و خارجی وجود دارد؛ به‌عنوان مثال، در حالی که پنجاه درصد دانشگاه‌های برتر داخلی به دولت به‌عنوان ذی‌نفع اشاره کرده‌اند، تنها ده درصد دانشگاه‌های برتر خارجی به این موضوع باور دارند. می‌توان این موضوع را شاهدی بر این نتیجه‌گیری دانست که با توجه به استقلال بیشتر نهاد دانشگاه از دولت در خارج از کشور، این رویکرد در نگارش بیانیه مأموریت دانشگاه‌های برتر خارجی دیده می‌شود. همچنین نتایج نشان می‌دهد دانشگاه‌های داخلی مأموریت خود را برآورده‌سازی رضایت دانشجویان نمی‌دانند، چنانکه این مؤلفه در تمام ده

1. Quasi-market

- [4] Bingham Jr, F. G., Quigley Jr, C. J., & Murray, K. B. (2001). A response to "Beyond the mission statement: Alternative futures for today's universities". *Journal of Marketing for Higher Education*, 11(4), 19-27.
- [5] Connell, I., & Galasiński, D. (1998). Academic mission statements: An exercise in negotiation. *Discourse & Society*, 9(4), 457-479.
- [6] Camelia, G., & Marius, P. (2013). Mission statements in higher education: Context analysis and research propositions. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 22(2).
- [7] Velcoff, J., & Ferrari, J. R. (2006). Perceptions of university mission statement by senior administrators: Relating to faculty engagement. *Christian Higher Education*, 5(4), 329-339.
- [8] Sidhu, J. (2003). Mission Statements: Is it Time to Shelve Them?. *European Management Journal*, 21(4), 439-446.
- [9] Kosmützky, A. (2012). Between mission and market position: Empirical findings on mission statements of German higher education institutions. *Tertiary Education and Management*, 18(1), 57-77.
- [10] Woodrow, J. (2006). Institutional mission: The soul of Christian higher education. *Christian Higher Education*, 5(4), 313-327.
- [11] Morphew, C., & Hartley, M. (2006). Mission statements: A thematic analysis of rhetoric across institutional type. *The Journal of Higher Education*, 77 (3), 456-471.
- [12] Finley, D. S., Rogers, G., & Galloway, J. R. (2001). Beyond the mission statement: Alternative futures for today's universities. *Journal of Marketing for Higher Education*, 10(4), 63-82.
- [13] Ozdem, G. (2011). An Analysis of the Mission and Vision Statements on the Strategic Plans of Higher Education

همان نهاد دانشگاه است، اما به علت ساختار متمرکز آموزش عالی در ایران (و سایر استدلال‌هایی که خارج از این مقاله است)، دانشگاه، سازمانی است که زیرمجموعه نهاد آموزش عالی قرار می‌گیرد (که این نهاد انطباق زیاد و نه صددرصد با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دارد). بنابراین تدوین بیانیه مأموریت در ساختار متمرکز چندان منطبق بر فرایند تدوین بیانیه مأموریت در ساختار غیرمتمرکز نبوده و حتی در صورت انطباق فرایند، اجرای کامل آن امکان‌پذیر نیست. به نظر می‌رسد که تدوین بیانیه مأموریت توسط دانشگاه‌های ایران مورد توجه قرار گرفته است، البته بسیاری از آن‌ها به‌تازگی و احتمالاً تنها به دلیل اینکه به‌عنوان بخشی از فرایند برنامه‌ریزی راهبردی‌شان بدان نیاز دارند و در پاسخ به شرایط متغیر جامعه و پاسخ‌دهی به جامعه است که اقدام به تدوین بیانیه مأموریت می‌کنند. با جست‌وجو روی درگاه اینترنتی دانشگاه‌های دولتی و حتی مکاتبه با ستاد و معاونت پژوهشی دانشگاه‌ها، شاهد آن هستیم که به‌جز این ده دانشگاه‌ها برتر، سایر دانشگاه‌ها هنوز اقدامی برای تدوین بیانیه مأموریت خود نکرده‌اند که البته پژوهشی جداگانه را می‌طلبد.

منابع

- [۱] پژوهش جهرمی، امین و پورکریمی، جواد. (۱۳۹۴). «دانشگاه کارآفرین و بیم و امیدها در اقتصاد دانش‌بنیان». *نشریه علمی ترویجی صنعت و دانشگاه*. ۱؛ ۷ (۲۵ و ۲۵): ۳۵-۴۴.
- [2] Etzkowitz, H. (2004). The evolution of the entrepreneurial university. *International Journal of Technology and Globalisation*, 1(1), 64-77.
- [3] Litan, R. E., Mitchell, L., & Reedy, E. J. (2008). Commercializing university innovations: alternative approaches. In *Innovation Policy and the Economy, Volume 8* (pp. 31-57). University of Chicago Press.

- Abelman, R., & Dalessandro, A. (2008). The Institutional Vision of Community Colleges Assessing Style as Well as Substance. *Community College Review*, 35(4), 306-335.
- [18] Kibuuka, H. E. (2001). Vision and mission statement in Christian higher educational management in Eastern Africa. *Journal of Research on Christian Education*, 10(1), 87-114.
- [19] Kuenssberg, S. (2011). The discourse of self-presentation in Scottish university mission statements. *Quality in higher education*, 17(3), 279-298.
- [20] Bhandari, A. 2013. Strategic Management – A conceptual Framework. Private Limited edition. McGraw Hill Education, India.
- Institutions. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 1887-1894.
- [14] Jongbloed, B., Enders, J., & Salerno, C. (2008). Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. *Higher education*, 56(3), 303-324.
- [15] Bartkus, B. R., Glassman, M., & McAfee, R. B. (2004). A comparison of the quality of european, japanese and us mission statements: A content analysis. *European Management Journal*, 22(4), 393-401.
- [16] Genç, K. Y. (2012). The Relation between the Quality of the Mission Statements and the Performances of the State Universities in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 58, 19-28.
- [17] Peters, T., Waterman, J.R. (1995). In search of excellence. Lessons from America's best run companies. London: HarperCollinsBusiness

Archive

Content analysis of mission Statement of Iran and the world's top universities

A. Pazhouhesh jahromi¹

Abstract

The purpose of the present article, to specify constituent elements of the mission statement. This study is applied and the type of analysis is quantitative. The population examined in this study is all the top universities in Iran and the world by reputable sites (ISC rankings for universities of Iran And QS for universities overseas) were ranked. Method of sampling was targeted. For this purpose, the top 10 ranking were selected from a list of internal and external. The results indicate that in writing the mission statement is Significant differences between domestic and foreign's top universities in there such as considering the role of the state, Student satisfaction, the purpose of "control", and "Motivate".

Keyword: Content analysis, mission Statement, Iran and the world's top universities

---

1. amin.pazhouhesh@gmail.com